

Деревянко Б.В.,
*к.ю.н., доцент, професор кафедри господарського та екологічного права
Донецького юридичного інституту МВС України*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ІНШИХ МАЙНОВИХ І НЕМАЙНОВИХ ПРАВ У ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У контексті розгляду різних аспектів забезпечення захисту прав інтелектуальної власності та інших майнових і немайнових прав у діяльності навчальних закладів (далі – НЗ) одразу постає питання: «Яким чином захист прав інтелектуальної власності та інших майнових і особливо немайнових прав стосується діяльності НЗ, які у більшій мірі у межах державних стандартів освіти надають послуги звичайним громадянам?». Однак відповідь на це питання буде чіткою та однозначною – у діяльності НЗ забезпечення захисту їхніх прав інтелектуальної власності та інших майнових і немайнових прав має не менше значення, ніж у діяльності будь-яких інших комерційних або некомерційних суб'єктів.

На сьогодні сфера освіти має стратегічне значення для держави. НЗ надають послуги, спрямовані на навчання та соціалізацію особи, а ВНЗ – з підготовки майбутніх фахівців в усіх галузях та сферах економіки і соціальної сфери. Тому від того, якої якості фахівці будуть працювати у країні залежать її макроекономічні показники і в підсумку – економічний та політичний суверенітет. Наприклад, на сьогоднішній день найбільші показники розвитку мають країни, в яких надаються якісні освітні послуги з підготовки фахівців із технічних та природничих наук, фахівців у сфері електроніки та високих технологій.

З іншого боку, діяльність абсолютної більшості НЗ незалежно від їх рівня, організаційно-правової форми, відомчої приналежності, майнового та іншого підпорядкування спрямована на отримання прибутку. Згідно із законодавством усі ВНЗ III і IV рівнів акредитації є некомерційними організаціями. Однак все одно

ними надається значна кількість платних послуг. І все одно усі ВНЗ конкурують між собою за абітурієнта, за споживача різних своїх послуг. А сфера, де можливо отримати прибуток, завжди передбачає наявність значної конкуренції, яка може вестися як законними, так і протиправними методами.

Згідно із законодавством НЗ може надавати не лише обов'язкові освітні послуги, але і додаткові освітні та взагалі не освітні послуги. Можливі види додаткових освітніх послуг державних і комунальних НЗ визначено КМУ у відповідному Переліку платних послуг, які можуть надаватися НЗ, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності, затвердженому постановою КМУ від 27 серпня 2010 року № 796. Крім освітніх послуг НЗ не заборонено законодавством, а отже дозволено, за умови отримання відповідних дозволів, надавати інші послуги. Вони можуть надавати в оренду тимчасово вільне майно (державні і комунальні – за умови отримання дозволу від власника майна в особі уповноважених ним органів), можуть надавати послуги з виготовлення або ремонту певної продукції (наприклад, професійно-технічні НЗ), з перевезення людей або вантажів тощо. У цьому випадку НЗ будуть конкурувати не лише із собі подібними суб'єктами, але і з іншими суб'єктами підприємництва України й інших країн.

Крім надання самими НЗ різних послуг, вони з метою забезпечення своєї діяльності самі закупають продукцію, замовляють виконання робіт чи надання послуг. У цьому випадку їх діяльність підпадає регулюванню Законом України «Про здійснення державних закупівель» від 1 червня 2010 року. Не варто казати, що при цьому важливе значення мають питання забезпечення захисту комерційної таємниці. Тому у межах НЗ як і в більшості інших великих підприємств, установ, організацій повинні діяти спеціалізовані підрозділи – служби безпеки, завданням яких повинен бути захист інтересів НЗ від протиправних посягань на комерційну таємницю; від можливих наслідків застосування засобів недобросовісної конкуренції, зокрема, поширення неправдивих відомостей про НЗ, комерційного шпіонажу, зокрема

привласнення і незаконного використання електронних програм та інших об'єктів права інтелектуальної власності. Конкуренти можуть навіть змінювати свою стратегію з урахуванням відомостей про вартість надання послуг НЗ і їх якість — можуть надмірно завищувати або занижувати вартість своїх послуг. Цим підтверджується необхідність наявності професійних служб безпеки і в приватних НЗ. При цьому їм навіть легше, ніж державним, сформувати такі служби й організувати їх роботу, оскільки власник майна приватного НЗ сам вирішує які служби та підрозділи, діяльність яких не заборонена загальним законодавством, будуть входити до структури НЗ.

У державних НЗ утворити службу безпеки буде складніше. Для цього, у першу чергу, необхідно мати достатнє фінансування, що в сучасних українських умовах є майже неможливим. Тому логічним є покладання функцій із забезпечення економічної безпеки НЗ на уже наявні у межах НЗ підрозділи та їх співробітників. Логічним видається покласти ці функції на заступника керівника НЗ (проректора) з господарських питань. Ним повинні визначатися напрями роботи із забезпечення економічної безпеки. Видається, що до складу цих напрямів мають входити оперативна робота, питання договірної роботи елементи забезпечення захисту комерційної таємниці, у т.ч. шляхом взяття працівниками на себе зобов'язань з нерозголошення тощо. У свою чергу, керівник НЗ з господарських питань повинен своєчасно інформувати керівництво НЗ про загрозу економічній безпеці НЗ, а керівництво — інформувати правоохоронні органи — міліцію, прокуратуру, СБУ, МОНмолодьспорт або профільне міністерство, або звертатися до загального, господарського чи адміністративного суду.